

provincie :: Utrecht

Notulen

*van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht*

gehouden op 20 december 2006

Notulen

***van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht***

gehouden op 20 december 2006

Naamlijst

van de leden van Provinciale Staten van Utrecht

Vergadering 20 december 2006

mr. B. Staal, *commissaris van de Koningin*

drs. R.P.F. Bijkerk, *vice-voorzitter*

L.C.A.W. Graafhuis, *griffier*

G.J.M. Aaftink, *Maarssen*

R. van Benthem, *Zeist*

dr. R. Bisschop, *Veenendaal*

drs. R.P.F. Bijkerk, *Veenendaal*

A.J. van Bokkem, *Amersfoort*

drs. W.J. Bos, *Oud Zuilen*

mevr. ir. S. van Bruggen, *Amersfoort*

ir. D.J. van den Burg, *Utrecht*

mevr. drs. M.C. Das, *Utrecht*

M.C. van Dijk, *Maarssen*

drs. A.J. Ditewig, *Bilthoven*

mevr. P. Doornenbal-van der Vlist, *Lopik*

mevr. mr. K.J. Fokker, *Driebergen*

drs. J.H. Gaaikema, *Mijdrecht*

M. van de Groep, *Bunschoten*

H. Hooijer, *Amersfoort*

E. Jongsma, *Kamerik*

mevr. A. Jonkers-Cornelisse, *Eemnes*

mevr. G.B. van Keulen-Saenger, *Tull en 't Waal*

S.J. Klarenbeek, *Soesterberg*

H.R.A.L. Klein Kranenburg, *Hagestein*

J.F.M. Kloppenborg, *Utrecht*

M. van der Kolk, *Utrecht*

J. Konijnenbelt, *Leusden*

drs. J.A.J. Konings, *Vleuten*

mevr. J.C. Kramer, *Bunschoten*

C.J. van Kranenburg, *Driebergen*

mevr. D. Lamers-Tiecken, *Nieuwegein*

dr. B. Levering, *Montfoort*

J.W.R. van Lunteren, *Hoogland*

mr. drs. G.T.A. Menges, *Woerden*

drs. A. Najib, *Utrecht*

mevr. H. Nap, *Veenendaal*

W. de Niet, *Zeist*

drs. B. Nugteren, *Utrecht*

mevr. S.D. Oosterhuis, *Leusden*

mevr. drs. ing. I.L. Oostlander, *Amersfoort*

drs. J.H.A. van Oostrum, *Houten*

drs. J.Ph. Overbeek, *Utrecht*

mevr. P. Pieper-Hagen, *Mijdrecht*

J.R. Ploeger, *Utrecht*

drs. W.M. van der Poel, *Loenen aan de Vecht*

P.C. Pollmann, *Doorn*

G.M. Putters, *Soestdijk*

E.M.M. Rateland, *Woerden*

mevr. A.H. Raven, *Utrecht*

mr. J.G.M. Reerink, *Zeist*

mr. drs. F.Th.M. Rohof, *Utrecht*

drs. T.G.P.M. Ruijs, *Zeist*

J.L.N. Schreurs, *Utrecht*

P. Seldenrijk, *Eemnes*

mr. J.J.J. Streefland, *Utrecht*

S.D. Swane, *Maarssen*

mevr. ir. A.A. Swets, *Utrecht*

drs. R. Vis, *Amersfoort*

F.J. Vos, *Werkhoven*

L. de Vries, *Harmelen*

ir. B.A. Witteman, *Kockengen*

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht

Vergadering 20 december 2006

Onderwerp	Pagina	Nummer
STATEN (provinciale). Buitengewone vergadering van Provinciale Staten van Utrecht op 20 december 2006,..... ter gelegenheid van het afscheid van mr. B. Staal als commissaris van de Koningin.	11-29	

Presentielijst

Vergadering 20 december 2006

R. van Benthem, Zeist
dr. R. Bisschop, Veenendaal
drs. R.P.F. Bijkerk, Veenendaal
A.J. van Bokkem, Amersfoort
drs. W.J. Bos, Oud Zuilen
mevr. ir. S. van Bruggen, Amersfoort
ir. D.J. van den Burg, Utrecht
mevr. drs. M.C. Das, Utrecht
mevr. L.C. Dekkers-Raadsen, Harmelen
M.C. van Dijk, Maarssen
drs. A.J. Ditewig, Bilthoven
mevr. P. Doornenbal-van der Vlist, Lopik
mevr. mr. K.J. Fokker, Driebergen
drs. J.H. Gaaikema, Mijdrecht
M. van de Groep, Bunschoten
H. Hooijer, Amersfoort
E. Jongasma, Kamerik
mevr. I. van de Kamp, Amersfoort
mevr. G.B. van Keulen-Saenger, Tull en 't Waal
S.J. Klarenbeek, Soesterberg
H.R.A.L. Klein Kranenburg, Hagestein
J.F.M. Kloppenborg, Utrecht
M. van der Kolk, Utrecht
J. Konijnenbelt, Leusden
A.T.A. Koopmanschap, Utrecht
mevr. J.C. Kramer, Bunschoten
C.J. van Kranenburg, Driebergen
mevr. D. Lamers-Tiecken, Nieuwegein
M.F. van Leeuwen, Maartensdijk
dr. B. Levering, Montfoort
mr. A.G. van Malenstein, Maarn
drs. A. Najib, Utrecht
mevr. H. Nap, Veenendaal
W. de Niet, Zeist
drs. B. Nugteren, Utrecht
mevr. S.D. Oosterhuis, Leusden
mevr. drs. ing. I.L. Oostlander, Amersfoort
drs. J.H.A. van Oostrum, Houten
drs. J.Ph. Overbeek, Utrecht
mevr. P. Pieper-Hagen, Mijdrecht
drs. W.M. van der Poel, Loenen aan de Vecht
P.C. Pollmann, Doorn
G.M. Putters, Soestdijk

E.M.M. Rateland, Woerden
mevr. A.H. Raven, Utrecht
mr. J.G.M. Reerink, Zeist
mr. drs. F.Th.M. Rohof, Utrecht
drs. T.G.P.M. Ruijs, Zeist
J.L.N. Schreurs, Utrecht
P. Seldenrijk, Eemnes
mr. J.J.J. Streefland, Utrecht
S.D. Swane, Maarssen
mevr. ir. A.A. Swets, Utrecht
drs. R.E. de Vries, Utrecht
L. de Vries, Harmelen
ir. B.A. Witteman, Kockengen

Leden van Gedeputeerde Staten

J.G.P. van Bergen, Wijk bij Duurstede
J. Binnekamp, IJsselstein
mr. J.H. Ekkers, Vianen
mevr. mr. J.G.J. Kamp, Breukelen
drs. J.P.J. Lokker, Soest
dr. G. Mik, Utrecht

Afwezig:

G.J.M. Aaftink, Maarssen
mevr. drs. M.C. Das, Utrecht
mevr. A. Jonkers-Cornelisse, Eemnes
drs. J.A.J. Konings, Vleuten
mevr. D. Lamers-Tiecken, Nieuwegein
drs. R. Vis, Amersfoort
F.J. Vos, Werkhoven

(De heer en mevrouw Staal komen de Statenzaal binnen en worden verwelkomd met applaus.)

De VOORZITTER (mr. B. Staal): Staten van Utrecht, ik open uw vergadering en heet u uiteraard welkom. Een bijzonder welkom aan u, mijnheer de minister, en aan u dames en heren genodigden, op deze bijzondere Statenvergadering.

Wij hebben maar één agendapunt. Ik heb het gevoel dat het over mij gaat. Een goede gewoonte in dit huis wil dat dan de vice-voorzitter mijn taak overneemt. Ik nodig hem daartoe graag uit. Het geeft mij bovendien de gelegenheid – dat zeg ik tegen de vice-voorzitter – hem officieel de hamer over te dragen voor het komende commissarisloze tijdperk. Of dat een vooruitgang is, laat ik in het midden; daarover zijn deze middag misschien nog bespiegelingen te houden. Of het een definitief voorzitterschap blijft, weet ik niet; tussentijds zal de wet op het dualisme, neem ik aan mijnheer de minister, niet worden ingevoerd, want dat zal wel controversieel zijn verklaard. Dan hoop ik dat dat ook onder een regulier kabinet is.

Ik wil graag – en dat zeg ik ook tegen de heer Bijkerk – dit moment gebruiken om te zeggen dat ik de samenwerking met hem zeer gewaardeerd heb. Het dualisme is geen gemakkelijke opgave en de samenwerking tussen een voorzitter en een vice-voorzitter is een belangrijke voorwaarde voor enig succes.

Beste Rein, bedankt voor de plezierige samenwerking met jou. Ik draag graag de voorzittershamer over. Ik verzoek je die te zijner tijd over te dragen aan mijn opvolger. Succes met de tussenliggende periode. Dank je zeer. (Applaus.)

(De heer Bijkerk neemt het voorzitterschap over.)

De VOORZITTER: Dank u wel. Wij zullen proberen ons naar vermogen van onze taken te kwijten. Ik wil iedereen, hier in deze Staten, van harte welkom heten. Fijn dat u in zo groten getale bent gekomen voor deze buitengewone zitting van onze Statenvergadering.

Ik wil al meteen het woord geven aan onze minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Remkes.

De heer REMKES: Dames en heren, u kent het verhaal: Henry Ford wilde elke kleur auto leveren, zo lang het maar zwart was. En bij de benoeming van de nieuwe commissaris van de Koningin van Utrecht, negen jaar geleden, bestond in uw Staten de indruk dat voor Den Haag elke politieke kleur acceptabel was, als het maar D66 was. Beide verhalen zijn 'broodje aap'.

De benoeming van Boele Staal had vooral met zijn kwaliteiten te maken. En iedereen die daar toen aan twijfelde heeft ongelijk gekregen. Sterker nog, in de recente vergadering waar men sprak over wat voor iemand de Staten voor ogen hadden als opvolger van Boele Staal, viel mij toen op dat alle fracties onverholen waardering geuit hebben voor zijn functioneren in de afgelopen negen jaar.

Ik heb mij, dames en heren, wel eens afgevraagd of hij wist waaraan hij begon toen hij solliciteerde. Eerst commissaris van Politie, toen overgestapt naar het bedrijfsleven in de beveiliging, en bij Boer en Croon. Maar kennelijk trok toen de publieke dienst toch weer. Ik stel mij zo voor dat hij destijds, op een late vrijdagavond na weer een week 'business targets' en na een paar cognacjes, die hij van relaties had gekregen – dat mag in het bedrijfsleven wat meer dan in de publieke dienst – in de krant las dat ze in Utrecht een commissaris zochten. En van commissaris-zijn wist hij alles. Bovendien zal hij gedacht hebben: die Staten van Utrecht kunnen wel wat openbare orde en veiligheid gebruiken. Er gaat zelfs nog steeds het hardnekkige verhaal dat hij, nadat hij benoemd was, aan de griffier vroeg waar zijn uniform en zijn dienstwapen waren!

Maar alle gekheid op een stokje. De benoeming van Boele Staal bleek een buitengewoon gelukkige greep. Van een relatieve buitenstaander werd hij een voorbeeldige commissaris van de Koningin. Al snel werd een zekere achterstand omgebogen in een voorsprong. En hij is gaan houden van zijn vak, van de mogelijkheden die het bood en vooral van Utrecht. En eerlijk is eerlijk: als er in 1998 al sprake was van een misschien terughoudende bescheidenheid, dan is hij die in de loop van de jaren aardig kwijtgeraakt. Boele Staal is een commissaris die gezien wordt. Niet alleen gezien in de zin van: gewaardeerd. Maar ook in de zin van: overal te zien. Vooral natuurlijk in Utrecht, maar ook in het hele land en soms zelfs in de wereld daaromheen. Boele, je bent een D66-bestuurder en je liet je soms

ook in eigen politieke kring stevig horen. Het is natuurlijk aan je eigen partij om daarover inhoudelijk te oordelen. Maar tegen een commissaris met opvattingen heb ik geen bezwaar, ook al leverde dat soms – nog niet zo lang geleden bij mij op de gang, op het departement – wel eens wat gegrom op. Bovendien heb je de verhoudingen in Utrecht hierbij nooit in het geding gebracht.

Wat voor commissaris is Boele Staal? U zult vandaag nog wel een paar kwalificaties horen, maar laat ik daar kort mijn waarneming bij voegen. Boele Staal is actief en hij is er als hij er moet zijn. Werkt hard, kan veel aan, maar vindt het ook leuk om zijn energie in zijn werk te steken. Hij sluit zich niet af. Integendeel, hij is zeer benaderbaar voor bijvoorbeeld de burgemeesters. Hij is, en ook dat weet ik uit ervaring, beschikbaar als er een beroep op hem wordt gedaan. En hij is, ik zei het eigenlijk al, behoorlijk uitgesproken. Als hij vindt dat hij de ruimte heeft om zijn bijdrage te leveren en daar aanleiding toe ziet, dan zal hij dat niet laten. In het maandelijks overleg dat ik met de commissarissen van de Koningin heb, schuift hij naar het puntje van zijn stoel als de discussie gaat over bijvoorbeeld de thema's middenbestuur en bestuurlijke drukte. Zijn weerzin tegen een overdaad en overmaat aan bestuurlijke instanties is bijna spreekwoordelijk. Hij gelooft ook, en niet iedereen deelt die mening, dat de kracht van de boodschap in de herhaling zit en komt daarom dan ook nog wel eens op die boodschap terug.

Over die beschikbaarheid die ik net noemde en roemde: Boele Staal deed meer dan de cvdK-rol vroeg. Ik weet dat er soms ook kritisch wordt gekeken naar de lijst met nevenfuncties. Dat mag ook best. Maar ik wil hier benadrukken dat Boele Staal altijd beschikbaar was als er een beroep op hem werd gedaan voor een lastige opdracht in dienst van het Rijk. Een sprekend voorbeeld hiervan is zijn voorzitterschap van de Commissie Krijgsmacht naar aanleiding van klachten over seksuele intimidatie binnen de krijgsmacht. Ik denk dat zijn verleden als politiemans hem geholpen heeft om een goed beeld te krijgen van dit type organisatie.

Een commissaris van de Koningin draagt naast een provinciale pet, ook de pet van rijksorgaan. De taken die daaruit voortvloeien heeft Boele altijd

op een uitstekende wijze vervuld. De benoemingen en herbenoemingen van burgemeesters hadden zijn oprechte zorg en aandacht. "Utrecht verdient goede burgemeesters", was zijn motto. Daar maakte hij veel werk van. En de veiligheid had zijn grote aandacht. Eigenlijk, om het allemaal samen te vatten, is het jammer dat hij wat anders gaat doen. Wij verliezen een uitstekende commissaris van de Koningin en de provincie Utrecht verliest een boegbeeld.

Dames en heren, in Utrecht woont de, vooral ter plekke wereldberoemde, dichter Ingmar Heytze. Over de stad Utrecht schreef hij:

Utrecht is een stad waar je niet weg kunt en niet blijven

Om er stijlvol te vergrijzen

Tussen kroegen, kerken en paleizen

Aan vertwijfeling ten prooi

Utrecht is een gouden kooi.

Boele, je zult die twijfel vast ook hebben gehad, maar je stapt nu, resoluut als je bent, uit de gouden kooi van ambt en Utrecht. Ik ben benieuwd welk metaal de volgende werkgever kiest om de boel een beetje op te fleuren.

Ik was nog bijna iets vergeten bij de lijst van plichten die je steeds zo eminent hebt vervuld. Dat is de rol van de commissaris van de Koningin bij koninklijke onderscheidingen. Ook die rol heb je uitstekend vervuld. Toch is er één onderscheiding kennelijk door je handen geglipt. En daarmee moet ik je nu confronteren.

Boele Staal, gelet op je inspanningen en verdiensten als commissaris van de Koningin, en in het bijzonder voor de provincie Utrecht, is het mij een genoegen je te kunnen mededelen dat Hare Majesteit de Koningin heeft ingestemd met jouw benoeming tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. (*Applaus.*) Het mij een eer je bij deze gelegenheid de versierselen te mogen opspelden en je als eerste te mogen gelukwensen in de hoop en in de verwachting dat wij nog veel van je zullen horen. Het ga jou en de jouwen heel goed.

(*Opspelden van de versierselen behorende bij de benoeming tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Applaus.*)

De VOORZITTER: Dank u wel, excellentie, voor uw warme woorden. Namens ons allen: commissaris, zeer gelukkig met deze onderscheiding.

Ik geef het woord aan de tweede spreker, de lococommissaris en gedeputeerde, de heer Lokker.

De heer LOKKER (gedeputeerde): Voorzitter, excellentie, mijnheer de commissaris, officier. Beste Boele en beste Ingrid: ja, inderdaad, een afscheid van Boele is helaas ook een afscheid van Ingrid. Ik wil je daarom ook graag in mijn verhaal betrekken. Maar en zijn ook kinderen en kleinkinderen. Joris keek al heel bewonderend naar het mooie stukje metaal. En ik zie Dirk en ik zie Ties. Wat hebben wij ontzettend veel mooie en stoere verhalen over jullie gehoord. Ik weet zeker dat opa Boele jullie ook zijn stoere verhalen heeft verteld.

Ties, ik heb gehoord wat je later wilt worden. Held. En ik weet ook waarom je dat wilt. Dat is omdat opa inderdaad van die spannende verhalen heeft verteld over de Randstad, over bestuurlijke drukte en bestuurlijke spaghetti. En wat zou jij dan ook niet graag, net als opa, een heldenrol spelen in deze spannende verhalen over al die bestuurlijke oorlogen. Nu, ik kan je vertellen: opa is in het echt ook een van die acht belangrijke krijgsheren van de Randstad Holland. En daarom is hij ook een beetje onze held. En dat is de reden waarom opa zo'n heel mooie medaille heeft gekregen. Zijn eerste medaille als krijgsheer.

Beste mensen. "Je leeft niet om te werken, maar je werkt om te leven": dat is de lijfspreuk van Boele Staal. Een lijfspreuk die hij ons als gedeputeerden irritant vaak heeft voorgehouden. Deze oud-Calvinist, dit zondagskind, deze levenskunstenaar, antipoliticus en rasbestuurder heeft ons jaloers gemaakt door de lijfspreuk ook daadwerkelijk te leven.

En dan, dames en heren, op een van die mooie dinsdagmorgens, dan gebeurde het. Wij zaten als college bij elkaar om te spreken over onze mooie provincie. Dat doen wij elke dinsdag. En na het nemen van ten minste 24 ingrijpende besluiten, kwam hij doodleuk en onderkoeld met de mededeling dat zijn dagen als commissaris geteld zijn. Na deze verpletterende mededeling keken wij elkaar die eerste seconde beleefd-geschokt aan, om daarna via de emotie van de heilige verontwaardiging in

koor uit te roepen: "Dat kan toch niet waar zijn; dat zal toch niet gebeuren." En in een flits dachten wij zelfs even: "Welke bijbaan betaalt er nu beter dan die van commissaris?" Maar dat was het dus niet.

Wij hebben ons overigens snel hersteld. En, Boele, van harte gelukkig natuurlijk. Dat is honderd procent gemeend. Want wie gunt dat zondagskind niet minstens zeven zondagen per week?

Je verruult de provincie voor de wereld van het grote geld door de eervolle positie te gaan bekleden van voorzitter van de 'Club van Banken'. En wij begrijpen dat. Je wilde meer tijd voor jezelf, meer tijd voor Ingrid, meer tijd voor de kleinkinderen en je wilde ook dicht bij de macht blijven. En dat is je dus allemaal gelukt.

Vandaag, dames en heren, is het zo'n dag van wierook en tranen. Wij hebben als college veel lief en gelukkig weinig leed met elkaar gedeeld. Bovendien, over dat lijden: Boele leed aan volstrekt andere dingen dan wij. In de wetenschap dat wij, als leden van Gedeputeerde Staten, het hele weekend bezig waren geweest met het doorploeteren van stapels stukken, verkondigde jij elke keer vrolijk dat je geen stuk hebt gelezen, dat je dat ook nooit hebt gedaan en dat je ook niet van plan bent dat ooit te doen. Maar er vervolgens wel een mening over te hebben! Dat is typisch Boele: niet belast met enige kennis over het onderwerp, maar intussen een raak advies willen geven. De bankwereld zij gewaarschuwd.

Als ik nu de indruk heb gewekt dat Boele een bestuurlijke flierefluiter is met een serieuze ondertoon, dan is dat natuurlijk niet waar. Ik moet dat corrigeren. Bij belangrijke dossiers namelijk, en vooral kritische dossiers, was hij niet te verslaan. Vaak achter de linies, soms ook aan het front en, dat heb je zo met goede veldheren: die vinden het helemaal niet erg om een veldslag te verliezen in de wetenschap dat zij uiteindelijk de oorlog zullen winnen. Neem dat van mij aan.

Bij het bestuurlijke dossier was je zeer betrokken. Dat is door de minister ook al gememoreerd. En je wist ook precies hoe de vork daar in de steel zat. En politiek acteerde je daarin als een soort wonderkind, als een 'total loss'. Wij kennen allemaal het boek van W.F. Hermans, waarin het gaat over de jonge Richard, die in de elektriseermachine van

Wimshurst tot de ontdekking komt dat hij een buitenbeentje is. Wel, je hebt in de elektriseermachine van de Randstad ontdekt dat je eigenlijk tot dezelfde conclusie moet komen. De enkeling, soms, tegen de hele wereld. Je kritiek op de wijze van besluitvorming, het gebrek aan lef en creativiteit, de terreur van het draagvlakprincipe is direct en authentiek. En dat raakt je. En de vreemde sensatie die je hebt ervaren dat bijna elke bestuurder, wetenschapper en zakenman het met je eens is, dat er toch eigenlijk weinig gebeurt. Het eeuwige politieke dilemma van gelijk hebben en het toch niet krijgen. Maar meer nog. In de huidige politieke cultuur lukt het nu eenmaal niet, Boele, om bepaalde problemen op te lossen, omdat het voortbestaan van dat probleem uitermate voordelig is voor anderen. Want door het verminderen van de politieke en bestuurlijke drukte verliezen heel veel bestuurders, die daar zelf over moeten beslissen, hun baan. En dat is nou politiek. En dat vind je eigenlijk niet zo'n leuk vak. Bestuurder: ja. Maar politicus: nee.

Dames en heren, hoe ging het met Boele in ons college? Als voorzitter heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan de goede onderlinge verhoudingen. Laat ik dat even voorop stellen. Ons college is daardoor geen vechtcollege geworden, maar een college dat gericht is op het behalen van resultaten. Verder heeft hij heel veel bijgedragen aan het welslagen van een groot aantal projecten. Zoals het project Hart van de Heuvelrug: een mooi voorbeeld van hoe het leiderschap van Boele tot uitdrukking kwam. Werkend vanuit een heldere doelstelling lukte het hem een groot aantal partijen met tegengestelde belangen aan één tafel te krijgen én te houden. En hij begreep als geen ander dat de tijd van uitgewerkte plannen eigenlijk voorbij is. Dat daarvoor de maatschappelijke veranderingen gewoon te snel gaan, dat ze te veelomvattend zijn, te complex zijn om vast te leggen tot in detail uitgewerkte plannen. Des te meer onderstreepte Boele hoe belangrijk het is om vooraf een heldere visie te ontwikkelen op de veranderingen die aan de orde zijn en daarbij telkens de vragen te stellen: wat willen wij bereiken, wat willen wij toevoegen en wat zijn onze ambities? Voor hem was het duidelijk: als je werkt vanuit een heldere visie kun je beter sturen. In zo'n situatie is het dan ook niet moeilijk om los te laten en ruimte te geven aan ons, college-

leden, om aan de uitvoering te werken. En dat deed je: ruimte geven aan anderen. Wij hebben dat zeer gewaardeerd.

Dames en heren, dat maakt dat Boele Staal een leider is die ondanks zichzelf, tegelijk ook politicus is. Door voortdurend consensus te zoeken.

Wat is nu jouw stijl van besturen? Zoals je bent: zakelijk, depoliteiserend, pragmatisch, bestuurlijk, beheersend, soms heersend, nuchter en respectabel. Een stijl van leiderschap die de laatste tijd onder druk is komen te staan. Dat weten wij ook. Tegenwoordig moet je fris en fruitig zijn om te scoren. Gelukkig ben je nooit in die valkuil gestapt. De belangrijke maatschappelijke noden zijn onder controle. De primaire publieke dienstverlening verloopt goed. Een aantal aantrekkelijke staatszaken is al geprivatiseerd. Dus wat overbleef, zijn problemen die voortkomen uit onbedoelde effecten van oud beleid of sectoroverschrijdende problemen. Acute ellende en een hoop geld. Doeltreffend besturen bij dit soort kwesties vergt medewerking van heel veel anderen. Een medewerking die helemaal niet zo vanzelfsprekend is in een samenleving vol calculerend gedrag en georganiseerde hindermacht. Vooral daarover heb je je bijzonder druk gemaakt. Je onderkende dit, je wist er uitermate behendig – en daarmee dus ook politiek – mee om te gaan. Wij hebben je daar om gewaardeerd. Gewaardeerd, omdat je ondanks je ongeduldige geest en je kritiek op bestuurlijke stroperigheid toch in staat bent geweest om die oer-Hollandse traditie van polderen eigenlijk in praktijk te brengen. Dat hebben wij gezien bij projecten zoals Hart van de Heuvelrug, maar ook bij de herinrichting van de vliegbasis Soesterberg, de restauratie van kasteel Amerongen en nog een handvol andere projecten. Daarmee heb je een belangrijke bijdrage geleverd aan het mooier en duurzamer maken van de provincie Utrecht. Een provincie die mede daardoor een van de belangrijkste knooppunten is geworden van kennis, natuur en economische bedrijvigheid. Een topprovincie. En dat mede dankzij een topbestuurder. Het is daarom ook dat het college van Gedeputeerde Staten, gehoord het Seniorenconvent, heeft besloten je de provinciale erepenning toe te kennen. Het is mij een bijzondere eer om je deze penning te overhandigen. Hij blinkt iets minder, maar is niet minder.

(Overhandiging provinciale erepenning. Applaus.)

Dames en heren, dat is nog niet alles. Boele heeft een geschenk gevraagd. Maar niet voor zichzelf. Dat typeert hem ook. Een geschenk dat bedoeld is voor andere mensen. Mensen die in de verdrukking zitten. Mensen die het minder hebben. Ik wil graag bij het overhandigen van het cadeau, ook Ingrid betrekken. Als ik jullie mag verzoeken naar voren te komen?

Als Gedeputeerde Staten willen wij graag een gift van €10.000 geven voor de Stichting Vrienden van Abrona en het Helen Dowling Instituut. *(Applaus.)*

Dan nu de laatste act. Het is een goede gewoonte, als een commissaris van de Koningin vertrekt, dat wij een blijvende herinnering hebben aan zijn beeltenis. En hij zal dat zeer zeker waarderen, want elke keer zullen wij nu gedwongen zijn om na te denken over: wat zei hij ook al weer, wat bedoelde hij ook al weer, wat gaan wij nu vervolgens doen?

Ik wil graag, Boele, je uitnodigen om met mij samen je eigen beeltenis te onthullen.

(Onthulling beeltenis van de heer Staal. Applaus.)

De VOORZITTER: Dank u wel, gedeputeerde en loco-commissaris Lokker. Opnieuw commissaris, gefeliciteerd. Ditmaal met de erepenning.

Dan is nu het mooie moment aangebroken dat ik mijzelf het woord mag geven namens de Staten.

Geachte aanwezigen, geachte vertrekkende commissaris, waarde Boele. Namens de Staten van Utrecht wil ik stilstaan bij het aanstaande vertrek van onze voorzitter. Want een van de hoedanigheden van de commissaris van de Koningin is dat hij voorzitter is van Provinciale Staten. Hij is ook voorzitter van Gedeputeerde Staten. En zelfs rijksorgaan. Aan dat laatste verschijnsel zal ik straks nog een bespiegeling wijden.

Ik spreek over een aanstaand vertrek, want onze commissaris heeft er nog een kleine verlenging uitgesleept. Overigens heb ik begrepen dat dat een vorm van bestuurlijk vrijwilligerswerk is. Waarvoor dank.

Laat ik met de deur in huis vallen. Onze commissaris, Boele Staal, heeft de belofte van begin 1998 meer dan waargemaakt. De belofte toen hij

aantrad. Hij is inderdaad een boegbeeld van de provincie gebleken én een modern bestuurder. En inderdaad ook iemand die ruimte bood aan politieke vernieuwing, bijvoorbeeld als het ging om de positie van de Staten maar bijvoorbeeld ook als het ging om het nieuwe ambt van plaatsvervangend voorzitterschap. Ik heb zelf Boele Staal ervaren als zeer collegiaal en ook als een bondgenoot bij een aantal 'piketpaalachtige discussies', zal ik maar zeggen.

Dames en heren, een modern bestuurder, maar ook wel een man met een superieure vergaderteknik. Want wij waren, als eenvoudige Statenleden, allen telkens weer diep onder de indruk van zijn vermogen om pas tijdens een vergadering, het fractievoorzittersconvent, de stukken te lezen, tegelijkertijd voor te zitten en meteen ook allerlei meningen te hebben en tussendoor ook nog zonder kruimelen een broodje te eten. Dat is natuurlijk alleen de allergrootsten gegeven. Boele Staal vindt het pas echt leuk als het spannend wordt. Tussendoor stuurt hij het liefst met de pink. Overigens een niet geheel ongevaarlijke wijze van autorijden, zal ik maar zeggen. In zo'n 'sturen-met-de-pink-periode' kan hij ook wel eens verrassend veel uithuizig zijn. In elk geval niet zo vaak aanwezig zijn bij de Statencommissie Bestuur en Middelen. Dat was niet Boele's favoriete pleisterplaats. Maar als het spannend wordt, dan is hij er als commissaris en dan benut hij zijn positie ten volle. Of het nu gaat om het gladtrekken van plooiën tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, of dat het gaat – gedeputeerde Lokker wees er al op – om verbindend en resultaatgericht opereren bij grote provinciale projecten: Hart van de Heuvelrug, NV Utrecht.

Ik voeg er nog een punt aan toe. Een persoonlijk punt, maar ik heb dat ook van veel collega-Statenleden gehoord. Ik vind het knap hoe onze vertrekkende commissaris is omgegaan met, zo ik het noem, de waardigheid van het ambt. Geen opgeklopte deftigheid, maar juist een heel open en toegankelijke stijl van communiceren. Maar wel decorum en een zekere chique. Als de commissaris binnenkwam ging iedereen wat rechter in de stoel zitten. Ik heb dat verschijnsel zelfs wel eens waargenomen bij een minister. Prettige onverstoorbaarheid hoort daar ook bij. Een Statenlid – ik noem hier geen namen – gooide eens per ongeluk, althans daar ga ik van uit, de

inhoud van zijn glas wijn over zijn maatkostuum. En dat nog wel tijdens een nieuwjaarsreceptie. Al met al een wat ongemakkelijke situatie. Maar niet voor Boele Staal, want die reageerde heel ontspannen alsof wijnincidenten volstrekt normaal zijn in het leven van een commissaris. En dat betekende dat het collega-Statenlid ook zonder schuldgevoel huiswaarts kon keren.

Dames en heren, wij hebben Boele Staal natuurlijk vooral meegemaakt als voorzitter. Voorzitter van onze statenvergaderingen. Ook in die hoedanigheid is het een man die stuurt met de pink. Daar zittend, wat stukken doornemend, geroutineerd wat bestuurlijke handtekeningen zettend. Interrumperende statenleden konden soms wat eenzaam langere tijd bij de microfoon staan. Roepen en zwaaien wilde wel eens helpen. Maar soms ook niet. Dan werd de eenzaamheid bijna ondraaglijk. Maar tegelijkertijd bleek onze voorzitter wel degelijk altijd de discussies te volgen en zeer alert en adequaat te reageren als dat nodig was, en vaak ook met humor. Eigenlijk op een heel terloopse manier een goede voorzitter.

Dat neemt niet weg, dames en heren, dat wij als Staten wat tekort zijn gekomen. Dan wijs ik op het feit dat het retorisch hoogtepunt van onze commissaris niet hier plaatsvond, maar tijdens zijn toespraak bij de jaarlijkse botterschouw met het Statenjacht als vlaggenschip. Afgelopen jaar trad Boele Staal daar ook weer zeer welbespraakt op en ook nog eens in het pak, het goedzittende pak van een 17^e-eeuwse admiraal. O, deed hij dat ook maar eens bij ons, hoorde ik bij die gelegenheid de voorzitster van een grote fractie – ik noem geen namen – verzuchten.

Dames en heren, er zijn ook discussies geweest, pittige debatten, tussen statenfracties en de commissaris van de Koningin. Bijvoorbeeld als het ging om de aard en de hoeveelheid van zijn nevenfuncties. Maar wat daarbij opviel, was dat Boele Staal de discussie aanging met een open vizier. Geen verkramptheid. Gewoon, argumenten uitwisselen. Dat heeft ook zeer geholpen om met elkaar op een goede manier uit die discussies te komen. Maar goed, er was natuurlijk ook een echt pièce de résistance, het bestuurlijke dossier. Gemeentelijke herindeling, het middenbestuur, en meer in het bijzonder: de toekomst van de Randstad. Al

meteen bij zijn aantreden in 1998 sprak onze nieuwe commissaris in onze ogen wel heel vrijmoedig over gemeentelijke herindelingen. En dat was niet de laatste keer, hebben wij gemerkt. Het afgelopen jaar heeft wel heel erg in het teken gestaan van de discussie over de Randstadprovincie en de door velen zo gevreesde Randstadautoriteit. En Boele Staal roeide daarbij met zijn Holland Acht wel heel ver voor het Statenjacht uit. En sommigen van ons hopen dan ook in stilte dat het roeibootje nu langzaam in de herfstmist verdwijnt.

Maar wij waren bij die bestuurlijke discussies toch ook getuige – om in voetbaltermen te spreken – van fraai positiespel. De commissaris van de Koningin is van alles tegelijk; voorzitter van de Staten, voorzitter van Gedeputeerde Staten én zelfstandig rijksorgaan. En wie zo gedreven, maar ook zo slim is als Boele Staal, weet altijd wel een van die posities te benutten. En dat was voor ons wel eens lastig. Dames en heren, als Staten hebben wij gespreksgroepen gehad, zijn wij lotgenotencontact aangegaan, hebben zelfs een therapeutisch weekend doorgebracht in een bosrijke omgeving om in het reine te komen met het fenomeen rijksorgaan. Het is ons niet gelukt. Wat moet je als eenvoudig statenlid met het begrip rijksorgaan? Wat is het? Waar zit het? Het spreekt, dat is onmiskenbaar. Maar verder? Tapt het wel eens een mop? Heeft het wel eens ruzie met zijn vrouw? Wij weten het niet. Het blijven voor ons raadselen. Verder veldonderzoek is zondermeer nodig. Wellicht in de vorm van een staatscommissie, onder leiding van een vrijvallende minister.

Geachte aanwezigen, ik kom tot een afronding. Ik ben begonnen met de mededeling dat Boele Staal de belofte heeft waargemaakt. Een uitstekend commissaris van de Koningin. Hij heeft veel gedaan en veel bereikt voor de provincie. Het is dan ook jammer dat hij gaat.

Boele, wij willen je vertrek niet onopgemerkt voorbij laten gaan en zelfs met een blijvend aandenken ondersteunen. Daarom wil ik een drietal dingen aanbieden namens de Staten.

Allereerst de onvolprezen roemer. Elk vertrekkend Statenlid krijgt een roemer. Je hebt velen zo'n roemer aangeboden. Mede namens onze oud-collega's wil ik mij deze kans niet laten ontnemen ook jou te belasten met dit kleinood voor op het dre ssoir. Het tweede. Ook als Staten en in aanvulling op

datgene wat gedeputeerde Lokker zo-even deed, willen wij een cheque aanbieden inzake het goede doel dat jij samen met je vrouw hebt gekozen. Het derde. Wij vonden dat wij als Staten ook iets echt persoonlijks moesten doen. Dus hebben wij botje bij botje gelegd. De een verzilverde aandelen. De ander ontdooide een spaarrekening. De volgende tastte alvast zijn oudedagsvoorziening aan. Er was zelfs een fractie die een fractiepotje introduceerde voor het statenlid dat het woord Randstadautoriteit gebruikte. Diegene moest dan een bedrag doneren. Dat liep behoorlijk op. Zo zijn wij er uit gekomen. Wij willen jou dan ook een persoonlijk cadeau aanbieden. Het is een heel Hollands geschenk geworden, waar ik persoonlijk helemaal achter sta en als je het ziet zul je dat begrijpen. Mag ik je verzoeken?

(Overhandigen cadeaus: roemer, cheque en een zilveren fiets. Applaus.)

De VOORZITTER: Dan volgt er nu een muzikaal en filmisch intermezzo.

*(Videovoorstelling/Muzikaal intermezzo.)
(Applaus.)*

De VOORZITTER: Mijn oprechte complimenten aan het adres van de makers van deze film. Met verrassende kledingstukken zo nu en dan.

Ik geef nu graag het woord aan de burgemeester van Amersfoort, mevrouw Van Vliet.

Mevrouw A. VAN VLIET-KUIPER (burgemeester van Amersfoort): Dames en heren, een middag als deze heeft altijd het risico dat wij in herhalingen vervallen en ook dat de afscheidnemende commissaris een beetje naast zijn schoenen gaat lopen. Het is namelijk altijd alleen maar het goede waar je de nadruk op legt.

Ik ben buitengewoon vereerd en dankbaar dat ik vandaag namens alle burgemeesters van de provincie Utrecht het woord mag voeren tot onze afscheidnemende commissaris. Als jullie dit blad al hebben ontvangen van de provincie, dan hoef ik niet uit dit werk te gaan voorlezen. Hierin staat echter ongeveer de veelzijdigheid en vooral de bijzondere wijze waarop de commissaris zijn werk heeft verricht. Deze commissaris was een echte burge-

meesterscommissaris. Een commissaris, die als je hem wilde spreken, er was. Altijd bereikbaar. Als je in de penarie zat of er was iets aan de hand, dan wilde hij jou spreken. Zo zorgde hij ook dat hij met onmiddellijke ingang contact met je had. Dat heeft eigenlijk iedere burgemeester onderschreven. Als ik vroeg hoe Boele Staal voor jou is geweest, dan was het antwoord: hij was een aanwezige commissaris als het nodig is. Dat is, denk ik, toch een heel bijzondere invulling van het ambt, want dat hebben burgemeester soms hard nodig. Gisteren namen wij afscheid van Guusje ter Horst, burgemeester van de gemeente Nijmegen en daar is nog eens nadrukkelijk erop gewezen dat het ambt van burgemeesters soms minder vrolijke kanten heeft, veel meer dan tien jaar geleden. In die storm, waarin je soms terecht komt, is het heel fijn als er iemand, een rijksheer, aanwezig is in de provincie die soms even meedenkt of die je enige bescherming geeft. Dus ik dacht: wij gaan dat niet allemaal herhalen en ik doe drie dingen. Dat doe ik bij dezen.

Eerst zal ik u vertellen wie Boele Staal eigenlijk is, als u het althans nog niet hebt begrepen uit de prachtige compilatie. Als je op maandag 18 december jarig bent, en hij was afgelopen maandag jarig – daar kunt u hem mee feliciteren naast de Koninklijke onderscheiding en het prachtige gebaar van de provincie – dan ben je volgens de Kelten U kent allemaal de sterrenbeelden, dus dan is hij een Boogschutter en een beetje Steenbok. Maar dat is hij helemaal niet. Volgens de Kelten, die hun eigen wetenschap daarover hebben – en die is veel ouder dan alle andere wetenschappen – is er een boomhoroscoop. Als je op 18 december jarig bent, ben je een vijgenboom. Dat is heel mooi, want een vijgenboom is een sterke, ietwat eigenzinnige persoonlijkheid, die niet altijd bij iedereen direct goed ligt, onafhankelijk in het oordeel en duldt weinig tegenspraak. Maar, het is wel van belang dat de vijgenboom altijd een evenwicht vindt tussen gevoel en verstand. Houdt van het leven in het algemeen, maar vooral van het familieleven. Omringt zich met liefhebbende vrienden, maar een eenmaal gesloten vriendschap zal zijn leven lang beschoren blijven. De vijgenboom is een optimist, die zich in het leven stort. Heeft veel gevoel voor wereldleed, maar is vooral geïnteresseerd in kinderen. De liefde is voor de vijgenboom van groot belang. Humor gaat gepaard met, soms, wat luiheid. De vijgen-

boom staat met beide benen in de grond en plant haar leven doelbewust.

Ik dacht: het kan niet missen; dit is Boele Staal. Dus ik bied je straks de Keltische boomhoroscoop aan namens alle burgemeesters. Ik hoop dat ze daarachter staan.

Dit was het eerste: hoe ziet de Kelt onze commissaris? Nu, een vijgenboom, een rijkdragende vijgenboom met een heel rijk leven.

Het tweede punt. Wat hebben wij in de afgelopen negen jaar nu als burgemeesters van hem geleerd en overgehouden? Dat is heel veel, maar vooral een passie voor het eenvoudig maken van soms complexe zaken; keep it simple. Het opdoeken van al te veel bestuurlijke drukte. Dat is enigszins gelukt, maar misschien had je wel veel hogere ambities. Die zullen zeker doorgaan, ondanks uw hoopvolle uitspraak. Ik ben ervan overtuigd dat deze weg die ingezet is, wordt doorgezet. Maar vooral de manier waarop in de Heuvelrug een nieuwe gemeente tot stand is gekomen, is denk ik ook mede dankzij jouw diplomatieke manier van optreden. Het ‘masseren’, het soms slim benoemen van waarnemende mensen, en dat gebeurde de laatste jaren nogal eens. Daarmee is er toch met een redelijke souplesse een nieuwe, mooie gemeente tot stand gekomen die inderdaad krachtig en toekomstbestendig is.

Wij hebben ook geleerd dat onze commissaris landelijk nogal hield van wat opschonen. De minister sprak er ook al over. Daar is nog niet heel veel van terechtgekomen, moet ik zeggen. De discussie is echter boeiend aangezwengeld door hem. Dus op dat punt hebben wij ook veel geleerd. Ik denk dat soms met stille diplomatie het meest bereikt werd. Het zijn niet altijd de ‘words, words, words’ geweest. Het is even een handige zet in het schaakspel geweest. En je weet dat Armando, als Amersfoorts kunstenaar, altijd aanwezig moet zijn bij elk afscheid. Daarom ook hier weer. Ik mag je dit boekje aanbieden. Je kinderen blijven dit leuk vinden. Echt waar. Dus: Dierenpraat. U moet in de leeuw vooral de commissaris zien. In de andere personage moet u de burgemeester zien:

“Ik had mij voorgenomen een lange wandeling in het bos te maken, maar de wandeling werd alsmaar langer omdat ik de weg kwijt was. Ik kwam ergens terecht waar ik nog nooit was geweest. Wat moest ik

doen? O, gelukkig, daar kom ik iemand tegen. Het was de leeuw. Even schrok ik. Een leeuw, dacht ik, dat is niet zo best; die gaat mij opeten. Maar toen ik hem nader bekeek was ik gerustgesteld, want hij droeg een rode mantel en een zwarte hoed. Het was dus een beschaafde leeuw. Goedemiddag, zei de leeuw, mag ik u iets vragen? Dat mag, zei ik. Heeft u misschien een kauwgom voor me? Ik heb namelijk zo’n vleermuis in m’n mond. Nee, zei ik, dat heb ik niet bij me, het spijt me. O fijn, zei de leeuw. Waarom vindt u dat fijn? Omdat ik vind dat je niet alles moet krijgen wat je graag wilt hebben. Dat zou me een mooie boel worden. Daar zit wat in, merkte ik op.

Wat doet u hier in het bos, vroeg de leeuw aan mij. Ik zei: ik ben verdwaald; ik ben de weg kwijt. Maar welke weg zoekt u eigenlijk, vroeg de leeuw. Zoekt u de weg naar het licht, naar de waarheid, de weg naar de buitenkant of naar de binnenkant? Zeg maar waar u naar zoekt. Ik zoek de weg naar huis, zei ik. O, maar dat is gemakkelijk, zei de leeuw. Dan moet u gewoon omkeren en teruglopen. Dat leek mij een goed idee. Zal ik u een eindje vergezellen, zei de leeuw. Graag, antwoordde ik. Wij liepen verder en plotse-ling werd het licht. Wij hadden de rand van het bos bereikt en ja, daar waren de eerste huizen. De leeuw zei: het spijt me, ik moet nu terug, ik laat u alleen. Bedankt voor dit prachtige gesprek. Ik dankte hem ook.”

Boele, het waren niet altijd de woorden, maar de wijsheid. Dank je wel.

Tot slot, een derde punt. Wij hadden met elkaar afgesproken dat wij op een plezierige manier afscheid zouden nemen. Daarom voer ik hier ook op een plezierige manier het woord en ben ik dankbaar dat ik namens alle burgemeesters mag zeggen dat wij niet alleen lief en leed hebben gedeeld, maar ook ongelooflijk veel plezier. Dat laatste hebben wij ook de afgelopen maand nog een keer gedaan en toen werden de profetische woorden gezegd: als je dit durft, dan zal ik daar nog enige aandacht aan schenken. Ik heb voor jou een limerick gemaakt. We hebben een aantal collega’s, die bereid zijn Als je gaat staan, zul je ze zien. We zullen nog één keer laten zien dat we ook kunnen relativeren.

*En dan tot slot de stijl van Staal
Wat oogt hij goed, der Kommissaris
Zijn hand strijkt soepel door zijn haar*

*Zijn pantalon, zijn das, zijn jas
Hij is geweldig in zijn sas
Een beetje ijdel maar vreselijk charmant
Graag op zoek naar tegenstand
Onze man van staal
Des Konings afgezant.*

Hartelijk dank.

(Overhandiging vijgenboom, boek. Applaus.)

De VOORZITTER: Dank u wel, mevrouw Van Vliet.

Dan wil ik het woord geven aan de voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Utrecht, mevrouw Van Rooy.

Mevrouw VAN ROOY: Beste Boele en Ingrid, namens de Universiteit Utrecht is het mij een buitengewoon genoegen om hier bij deze buitengewone Statenvergadering en deze rijke keur aan sprekers ook iets te mogen zeggen vanuit de wetenschap. De provincie neemt namelijk bij onze universiteit voor altijd een uiterst bijzondere plaats in, omdat het úw Staten waren, uw rijksvoorgangers, die in 1636 de toenmalige Utrechtse Schola Illustra, zoals het toen heette, tot universiteit octrooierden. U begrijpt dat wij nog dagelijks gelukkig zijn met dat wijze besluit van die Staten. Het was overigens niet helemaal vanzelfsprekend, omdat in die tijd de Staten eigenlijk toch iets meer naar Amersfoort keken en de gedachte hadden dat dat toch ook wel een mooie plaats was. Wat natuurlijk ook wel zo was. Maar, uiteindelijk waren het toch de bestuurders uit die dagen, actieve bestuurders net zoals Boele, de secretaris van het toenmalige vroedschap, Johannes van de Nijevoort en de zo bekende theoloog en misschien wat omstreden politicus Voetius, die een actieve campagne voerden en de Utrechtse Staten wisten te bewegen om uiteindelijk het besluit voor Utrecht te nemen. En zo telden de Staten de zegeningen en erkenden zij de Universiteit Utrecht.

Dames en heren, ik zei het al, dat is ons inziens nog altijd een uitstekend besluit geweest van uw voorgangers, want het gaat immers nog steeds erg goed met onze en uw universiteit. Wetenschappelijk mogen wij ons meten met de Europese top als zesde universiteit in Europa. Elsevier noemt de Utrechtse

universiteit de beste als dat het onderwijs betreft. En u weet het natuurlijk allemaal, dat wij ruim de grootste universiteit van het land zijn, met zo'n 28.000 studenten en 8000 medewerkers.

Als universiteit zijn wij er trots op dat wij een belangrijke bijdrage mogen leveren aan de regio waar wij gevestigd zijn. Economisch, sociaal, maar ook op cultureel gebied. Dat doen wij uiteraard niet alleen doordat zo vele jonge mensen jaarlijks onze universiteit verlaten met een waardevol diploma op zak en een goed perspectief hebben, zoals ook onze commissaris daarvan het juiste voorbeeld is. Maar ook op tal van andere terreinen spelen wij die rol. Het is elke dag weer hard werken om dat te realiseren en dat blijven vernieuwen en ontwikkelen is alleen maar mogelijk als je dat kunt doen in samenwerking met partners. De provincie hebben wij daarbij hard nodig en is voor ons een buitengewoon belangrijke partner. De afgelopen jaren, het afgelopen decennium, mogen wij met elkaar constateren dat die relatie tussen de universiteit en de provincie zich verder versterkt en ook verder heeft ontwikkeld en in betekenis is gegroeid. Ik hoef maar te denken aan de stimulerende inzet van de provincie om op het terrein van studentenhuysvesting tot verbetering te komen. Wij kunnen het resultaat fysiek zien op de Uithof. Ik denk aan de totstandkoming van de Task Force Innovatie, waarbij de provincie zo'n stimulerende rol heeft vervuld, zeg maar, het Utrechtse Innovatieplatform. Ik denk in het bijzonder ook aan de totstandkoming van het convenant over het Science Park Utrecht, waarheen de Uithof zich steeds meer ontwikkelt. Kortom, er is sprake van erkenning van gemeenschappelijk belang en een uitstekende basis voor samenwerking, die veel perspectief biedt ook voor de verdere toekomst.

En Boele, dat alles is tot stand gekomen onder jouw voorzitterschap hier. De provincie heeft een duidelijke stap vooruit gezet richting de universiteit en jij hebt daar een wezenlijke bijdrage aan geleverd. Vanuit de universiteit bezien is een toekomstgericht, een toegankelijk bestuur van de provincie van buitengewoon groot belang, omdat juist die regionale ontwikkelingen van steeds grotere betekenis worden in een wereld waarin kennis steeds meer een tweerichtingsverkeer is; de kennis van de universiteiten ten dienste stellen aan de samenleving, maar ook de kennis uit die samenleving weer

terug de universiteit in brengen. Het is bij uitstek van belang, in deze mooie provincie, de provincie, de stad en de universiteit die allemaal dezelfde naam dragen, om die driehoeksrelaties die elders misschien niet zo succesvol zijn, hier goed invulling te geven. Dat loopt hier buitengewoon goed. Ook aan die relatie heb jij een heel herkenbare bijdrage geleverd.

Wij kennen je ook als een bestuurder die op niveau meende bij gelegenheid of overal je mening te mogen en te kunnen geven. De discussie over het middenbestuur is daarvan natuurlijk een goed voorbeeld; de Holland Acht, waar jij aan een van de riemen trok, krachtig trok. Het is dan misschien ook niet meer dan passend dat de commissie Kok, die aan een advies over dit onderwerp werkt, juist op deze dag van jouw afscheid vergaderd heeft. Het zijn discussies die overigens ook voor ons als universiteit van buitengewoon belang zijn. Vandaar dat ik ook zo actief meewerk aan de gedachtevorming binnen de commissie Kok.

Boele, je gaat verder in het leven. Je maakt, zoals je al eerder gedaan hebt, een overstap naar weer iets geheel anders. "And now something totally different", zei Monty Python al. Maar bij jou is het ernst en gaat het om besturen, op niveau, om de interactie tussen verschillende maatschappelijke sectoren. En wij wensen jou vanuit de universiteit, vanuit het hoger onderwijs in Utrecht, hierbij het allerbeste toe. Wij willen dat graag ondersteunen met een blijvende herinnering aan de goede samenwerking met onze universiteit. Vanuit ons perspectief heb je als commissaris van de Koningin, als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten, een echt herkenbare en wezenlijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de provincie natuurlijk in het bijzonder, maar ook aan de goede samenwerking met de universiteit. Het is om die reden dat het College van Bestuur van de Universiteit Utrecht heeft besloten je de zilveren universiteitspenning te overhandigen. Voor de aanwezigen: het is een penning die wij slechts bij hoge uitzondering uitreiken; dit jaar voor de tweede maal. Die penning drukt de waardering uit die de universiteit heeft voor een persoon, voor wat hij gedaan en betekend heeft voor de universiteit. En het is ook altijd zo dat er een inscriptie in de penning staat, die iets weergeeft van de relatie, van de persoon en vooral van

hoe de universiteit die persoon wil herinneren. Op jouw penning is geschreven: "Boele Staal, roerganger in 't Sticht". Daarmee ondersteunen we de link tussen twee van je grote passies: zeilen en besturen, maar gekoppeld aan het Utrechtse.

Boele en Ingrid, wij wensen jullie vele mooie jaren in de toekomst. Wij hopen dat wij je bij gelegenheid nog vaak mogen ontvangen op de universiteit. Ik zou je nu graag de penning overhandigen.

(Overhandigen zilveren erepenning. Applaus.)

De VOORZITTER: Dank u wel, mevrouw Van Rooy. Opnieuw gefeliciteerd commissaris. Weer een penning erbij.

Ik geef nu graag het woord aan de heer Sietsma, algemeen directeur en provinciesecretaris.

De heer SIETSMA: Beste Boele, lieve Ingrid, dames en heren.

*Achter de gouden bergen ligt het financiële land
En Boele gaat daarheen op weg met Ingrid aan
zijn hand
Al gaat hij ons verlaten, zijn hart is hij nu kwijt
Hij is het namelijk hier verloren, en dat is voor
altijd
En al rekt hij en werkt hij voortaan ver van ons
vandaan
Wij weten dat zijn hart altijd voor Utrecht zal
blijven slaan.*

Boele, ik zou je willen toezingen in plaats van toespreken, maar ik wil het u niet aandoen, dames en heren. Dat gaan wij straks doen, daar achter in de zaal. Maar mijn gevoel voor jou wil ik graag in een paar woorden van afscheid en van een groet met je meegeven.

Dames en heren, ik ben zoals u weet provinciesecretaris en over de verhouding commissaris/secretaris is weinig geregeld. Het hoort, zogezegd, tot de open huishouding van de provincie. Je mag zelf weten hoe je dat organiseert. Wij hebben daar een bijzondere vorm voor gevonden. Ik zou dat hier in Utrecht willen samenvatten met het woord 'vertrouwen'. Deze commissaris is groot van vertrouwen in de richting van de organisatie en ook

van mij persoonlijk. Ik ga dat illustreren met het voorbeeld van de postbehandeling.

In de Provinciewet staat – de commissaris weet dat, maar u misschien niet – dat de commissaris belast is met het openen van de post die aan Gedeputeerde Staten of aan Provinciale Staten is gericht. Hij kan het echter ook namens hem laten verrichten. Ik kan u verklappen dat hij ervoor gekozen heeft dat hier namens hem te laten doen. Is dat geen groot vertrouwen, dames en heren? Maar ik ga een stap verder, want dit ging over de post voor Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. Er is echter ook nog post voor de commissaris zelf. En nu wordt het interessant, want daarover is niets in de wet geregeld. Hij mag dus zelf weten hoe hij met die post omgaat. En wat heeft deze commissaris al die jaren met de post gedaan? Welnu, de post kwam van buiten, dus van de burgers, de bedrijven en de gemeenten. Die werd namens hem geopend. Opnieuw, groot vertrouwen. Ook die post werd aan anderen overgelaten. Maar de post die van binnen kwam: vergaderstukken, de mappen? Die opende hij beurtelings wel of in het geheel niet. Is dat niet, dames en heren, een tweede bewijs van groot vertrouwen, dat deze commissaris zijn werk hier deed zonder zijn stukken te lezen? Ik heb het eervol gevonden en ik zie op tegen de volgende periode, dat een commissaris zijn stukken gaat lezen. Ik moet er wel bij zeggen, dames en heren, om alle misverstanden te voorkomen, dat in de vergadering als het nodig was, zijn oog als het ware gebiologeerd sprong op het zwakke punt in het dossier, op het zwakke punt in de nota. Ik zat trillend naast hem en hoopte dat hij het niet zou zien. Maar hij snoof het op, hij rook aan het papier, hij keek om zich heen en hij had het punt te pakken. En zonder enig mededogen werd dat punt eruit gepikt en dan hadden wij het zwakke moment te pakken.

Boele, in alle ernst. Het vertrouwen dat jij in de organisatie hebt getoond en dat je ook in mij hebt gesteld, heeft geleid tot een grote stimulans voor het werk in dit bedrijf. Jij was niet alleen de voorzitter van het college van Gedeputeerde Staten, maar jij was ook de inspirator op de achtergrond voor deze organisatie en zeker ook voor mij. Ik weet niet hoe het u gaat, dames en heren, maar voor mij werkt het als je achter een instantie, een bestuur of een orgaan een persoon ziet in je dagelijks leven. In die zes jaar – misschien vind je het achteraf een akelige gedachte – heb ik jou steeds

voor mij gezien. Wij werkten met elkaar – je was er niet altijd, dat geef ik toe –, maar jouw beeld was hier in huis en de inspiratie die daarvan uitging en de manier waarop je ons stimuleerde is buitengewoon geweest. Daar ben ik je persoonlijk en namens de organisatie zeer dankbaar voor. Het lied dat straks de directieraad zal zingen voor jou, mag je ook opvatten als bewijs van waardering en afhankelijkheid in jouw richting. Dat is één. Een klein tipje van de sluier over de relatie commissaris/secretaris. Overigens staat niet in de wet dat de commissaris de baas is van de secretaris. Dat zijn namelijk Gedeputeerde Staten. Het omgekeerde staat ook niet in de wet. Dat geef ik ook toe. Dus wij hebben alle reden gehad om daar zo onze eigen weg in te vinden.

Dames en heren, punt twee. Wat er in de relatie tussen ons tweeën gebeurd is, is ook veel opgehangen aan het thema Openbaar Bestuur. Wij hebben beiden een hartelijke liefde voor dat vak, moet ik zeggen. Het ging vaak over gemeentelijke herindelingen, over de WGR+, over het middenbestuur, over de open huishouding en wat verder niet al. Het bijzondere van deze commissaris is dat hij onvervroren, zonder zich te storen aan Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten, zijn partij D66, zelfs niet aan de directie van dit bedrijf, zijn standpunten ventileerde. Dat betekent dus dat ze soms in overeenstemming waren met de lijnen die hier in huis waren uitgezet, maar soms ook niet. Deze commissaris zat daar niet mee, maar de consequentie was wel dat wij steeds opnieuw opgescherpt werden in alle discussies die wij hadden.

Boele, ik wil niet alsnog proberen je tot andere gedachten te brengen, maar mag ik je één accent meegeven in dit dossier? Naar mijn bescheiden opvatting is het openbaar bestuur natuurlijk ook vooral om beleid te maken, om de economie te laten floreren en al die dingen meer. Het is een instrument voor de maatschappij. Maar daarin gaat het openbaar bestuur, naar mijn bescheiden mening, niet op. Er is ook nog zoiets van: de gegroeidheid in de loop van de eeuwen van een samenleving die zijn eigen bestuur produceerde en daarin ook waarden en betekenis opgeslagen heeft. Die kant van het openbaar bestuur is ook heel interessant en ik hoop van harte dat als je je verder nog met het openbaar bestuur bezighoudt, ook die kant nog enig accent mag krijgen.

Dan mijn derde en laatste punt. Dat gaat over de inhoud. Deze commissaris heeft zich naar mijn gevoel, maar dat is ook al door de heer Lokker gezegd, onderscheiden door zich niet te bemoeien met het domein van de gedeputeerden. Dat is trouwens ook zijn taak niet. Maar als het nodig was dan was hij daar honderd procent, ik moet zeggen, tweehonderd procent. En het dossier dat wij samen getrokken hebben, Boele, Hart van de Heuvelrug, is een fenomenaal voorbeeld in Nederland van bestuurlijke innovatie. Het gebied tussen Utrecht en Amersfoort, waar talloze transformaties plaatsvinden, waar nieuwe natuur wordt gemaakt, waar woningen worden gebouwd, honderden, duizenden woningen op plaatsen dus waar het niet mocht, waar de zorginstellingen uit het groen in de stedelijke omgeving komen, waar nu de provincie Utrecht eigenaresse is geworden van een grote vliegbasis, als enige provincie in Nederland: dát beleid, dames en heren, en die inhoud is alleen mogelijk geweest door de binding die de commissaris aan zeventien partijen gaf. En de minister zit naast u, commissaris. In de ambtsinstructie van de minister aan u, staat dat u de samenwerking van de rijksdepartementen moet bevorderen. Als het ooit ergens gebeurd is, dames en heren: vijf departementen: VWS, Defensie, Financiën, VROM en LNV, hier samen in Utrecht, onder gezag van deze commissaris. Leidend tot een grote productie, die zijn weerga in dit land niet kent.

Mijnheer de commissaris, u bent al voldoende behangen met metaal deze dag. Ik zou er nog het grootkruis van de bureaucratie aan kunnen toevoegen, maar dat wil ik u verder niet aandoen. Maar ik mag u iets anders aanbieden. Het college van Gedeputeerde Staten heeft gisteren besloten in zijn vergadering om het eerste provinciale eoduct van Hart van de Heuvelrug, dat gebouwd gaat worden over de Amersfoortsestraat, de naam van Boele Staal mee te geven. (*Applaus.*)

Dames en heren, dit was mijn bijdrage voor deze bijeenkomst. Boele en Ingrid, ik wens jullie vanuit de grond van mijn hart, namens de organisatie, heel veel goeds toe in de toekomst. Wij weten, Boele en Ingrid, dat jullie hier blijven wonen. Wij hopen jullie nog vaak te zien op onze provinciale evenementen en bijeenkomsten. Dank je zeer. (*Applaus.*)

De VOORZITTER: Dank u wel, heer Sietsma.

Dan zijn wij nu aangekomen bij het moment suprême. Misschien wel de 'famous last words'. Gaat u uw gang.

De heer STAAL: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. U heeft mij uitgedaagd. De minister heeft gezegd dat in de herhaling de kracht zit. Dus ik zal inderdaad iets zeggen. Maar allereerst, mijnheer de minister, dames en heren. Mijn moeder heeft wel eens gezegd: je bent niet stil te krijgen. Als zij echter op een wolkje meekijkt, dan zal ze aan mij kunnen horen dat dat toch is gelukt. In alle oprechtheid. Wat mij hier ten deel valt, had ik niet verwacht. Natuurlijk, we weten allemaal hoe dat werkt. Je doet je best en je weet dat je vrolijk uitgezwaaid wordt. Ze zullen niet de meest-vreselijke dingen van je zeggen. Hoewel, er zijn er wel een paar gezegd natuurlijk, maar die vind ik eigenlijk ook wel leuk. Maar, zoals het mij hier ten deel valt, ben ik inderdaad een beetje sprakeloos. En vanzelfsprekend wil ik allereerst mijn erkentelijkheid uitspreken voor de mij toegekende koninklijke onderscheiding. Vanzelfsprekend zal ik Hare Majesteit de Koningin op passende wijze mijn dank overbrengen, maar zeker ook in uw richting, mijnheer de minister, dank ik u zeer voor uw verantwoordelijkheid daarin. En, dat weten we: zonder voordracht geen koninklijke onderscheiding. Vandaar ook mijn dank aan de loco-commissaris. Maar als u mij toestaat, vooral ook mijn dank in de richting van de kabinetschef, de heer Hack. Ik durf te raden dat die samenzwering daar is begonnen. Ik ben er zeer blij mee. Je kunt van een koninklijke onderscheiding alles zeggen wat je wilt. Ik heb ook alles gezien wat erbij gebeurt als je die opspeldt. Ik merk dat het mij op dezelfde manier vergaat. Ik ben er groots mee.

Als je zoveel lof en zoveel eer krijgt toegezwaaid, zoals mij ten deel valt vanmiddag, dan is dat veel. Ik kom daar zo nog op terug. Dan is dat ontzettend veel reden tot dank. Oprechte dank. Ik wil niet obligaats, maar zeer gemeend erbij zeggen dat je dat niet alleen doet. Dat is niet zo. Dat is misschien snel gezegd bij een afscheid, bij veel eer, maar het is niet zo. En als het ergens niet zo is, dan is dat in het ambt van commissaris. Dat lukt je absoluut niet in je eentje. Je weet je omgeven door veel medewer-

kers, maar ook door politici. Daar moet het toch gebeuren. Door bestuurders, het college, het ambtelijk apparaat. En daarvoor past veel dank. Maar allereerst wil ik die dank in jouw richting laten gaan, Ingrid, of zoals de vrienden weten: Stip. Jou, Stip, wil ik als 'koningin van de commissaris' in deze lof betrekken. Wij hebben veel samen gedaan, veel samen, en de rest heb je me mogelijk gemaakt. Want je ogen en je oren, altijd open. Je gaf vrijheid. En vooral je zeer open opstelling naar mensen toe, dat maakt ongelooflijk veel uit. En, ik moet het opbiechten, het duwtje in de rug is denk ik belangrijk. Want ik ben er een die soms wel eens denkt: het is wel goed zo. Ik ben er ook een die soms wel eens dwalend langs mensen heen kijkt. En als je dan zo'n venijnige prik in je rug voelt, dan hoort daar een 'dankjewel' bij. Op het moment zelf ontken je het, maar aan het eind van de negen jaar, mag ik je ervoor bedanken.

Ingrid, lieve Stip, het was ontzettend leuk om het samen te doen. Maar ik weet ook dat het jou, met al die andere dingen die je doet, veel energie heeft gekost. En, dames en heren, 'koningin van de commissaris' is normaal al een behoorlijke nevenfunctie, maar de manier waarop Ingrid dat deed was het een dagelijkse tijdbesteding.

Ik ben ongelooflijk verguld met het feit dat de Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten zo'n ongelooflijk mooie bodem hebben gelegd in dat fondsje voor dat goede doel, waar Ingrid haar bestuursfuncties vervuld.

Kort samengevat: het was een feestje met je. Zeer bedankt. En: de eer, jouw eer. (*Applaus.*)

Vorige week namen we afscheid van mijn kabinet. Een kleine twintig medewerkers die je werk maken of breken. Welnu, in mijn geval: alleen maar gemaakt. Nogmaals: zeer bedankt. Want als jullie toevoer, kabinetsmedewerkers, zou stoppen, dan verlies je als commissaris van de Koningin alle slagkracht. Ik wil dat nog eens herhalen naar heel directe medewerkers.

Dagelijks rondgereden worden, beschouw ik nog steeds als een voorrecht, als een luxe. Voor de trouw en de zorg die Hennie Sneep en Ruud Mulders daarbij aan de dag hebben gelegd, ben ik hen zeer dankbaar. Nooit iets hoeven te verzwijgen. En dat vertrouwen geldt ook mevrouw Van Oordt, mijn secretaresse en de heer Hack, dé kabinetschef. Mieneke, ik kan het kort en bondig zeggen:

jij houdt van het ambt. Dat drijft je. Je bent een parel van een secretaresse. Ik zal dat nooit meer zo volmaakt krijgen. En niet alleen door je accurate ondersteuning tot in de puntjes, maar zeker ook met jou als engeltje op mijn schouder ben ik tot over mijn oren verwend. Want, je kent me door en door en je hebt me dus voor veel behoed. En als je zin begon met "Commissaris, ...", dan wist ik hoe laat het was.

Wim Hack, wat zijn wij aan elkaar vergroeid. Ik ken mijn staatsrecht en alle respect voor gedeputeerden, maar dames en heren, daar zit de loco-commissaris van de afgelopen zeven jaar. Het eerste aanspreekpunt voor burgemeesters. Alle provinciale ervaring die je maar wensen kunt. Een vlijmscherpe kennis van elke bestuurscultuur en politieke cultuur in alle gemeenten. En een gedegen golfbreker als je als commissaris van de Koningin al te hard van stapel loopt. En, dames en heren, een andere bekentenis: wat hebben wij samen ongelooflijk veel verstand van progressieve liberale politiek. Geef ons samen veertien dagen, en het land is op orde. Beste Wim, dank voor je deskundigheid. Dank voor je vriendschap.

Mijnheer de minister. Naar bewindspersonen, zeker zoals u, voel ik mij wel eens schuldig als ik meen het allemaal beter te weten. Ik ben eraan herinnerd vanmiddag. Maar ik wil nog wel een keer gezegd hebben dat ik veel respect heb voor degenen die een ministerschap op zich nemen, want je bent meestal schietschijf voor alles en iedereen. En dat wordt, lijkt het wel, hoe langer hoe erger.

Ik wil ook graag publiekelijk zeggen dat ik mijn petje afneem voor het feit dat u de bestuurlijke dichtheid op de formatieagenda tracht te krijgen. Het roeiboortje is misschien wel door mij verlaten mijnheer de voorzitter, maar het roeiboortje wordt inmiddels aangevoerd door de heer Kok met zijn commissie. Ik denk dat we de goede kant opgaan. Mijn inschatting is dat dat dossier op de formatieagenda terechtkomt. En dat heeft te maken met het feit dat jij, Johan, de moed hebt gehad om in de laatste fase van het ministerschap daar veel energie op te zetten en ook de politieke risico's hebt gelopen om dat op de agenda te zetten.

Wat het politiedossier betreft: we hebben veel samen gedeeld. De kritiek van de Raad van State, als ik het goed lees, hebben wij misschien wel te danken aan het feit dat wij in het wetsontwerp

iets te voorzichtig zijn geweest. Er is nu een keer territoirdrift, er is nu een keer hier en daar een oneigenlijk argument. En misschien heeft de kritiek van de Raad van State wel laten zien dat het beter is om de keuze door en door te maken. Ik ben ervan overtuigd dat het een dossier is waarbij het niet meer gaat om de vraag óf, maar om wanneer. Dank voor de plezierige samenwerking, mijnheer de minister en beste Johan. Dank en respect voor de manier waarop je dat hebt gedaan. Dank voor de vriendelijke woorden. Wil mijn dank ook overbrengen aan de collega's. Ik weet het: vandaag vergaderen, vanavond kerstdiner. Maar het mag wel eens gezegd zijn: minister worden dat doe je niet zomaar, want het is niet zonder risico's. De eer is misschien snel opgestreken, maar het risico is een dagelijkse last.

Tegen de loco-commissaris wil ik graag, het college daarin betreffend, veel dank uitspreken allereerst voor de penning die mij is toegekend. De provinciale erepenning. Dat raakt me. Dat raakt me ongelooflijk, omdat ik ook weet dat daarin altijd gezocht wordt naar de betrokkenheid van iemand, niet alleen bij de provincie, maar ook bij de vraag of daar dingen bereikt zijn. Het raakt me zeer dat ik die penning toegekend heb gekregen. Het zijn ook dingen waar je met veel plezier op terugkijkt. De heer Sietsma, ik kon het haast niet geloven, zei dat het echt zo is: de vernoeming van een ecodeuct. Dat is iets wat ik daar graag in betrek. Het zijn dingen die je goed doen. Zoals ik van het Utrechts Landschap een boom op Soesterberg kreeg toegezegd. Ik stel voor dat wij daar tegen die tijd maar eens een biertje onder drinken en nog eens terugkijken naar wat er terecht is gekomen van die plannen. Ik wens jullie ongelooflijk veel succes bij het realiseren daarvan.

Vorige week kreeg ik bij ons onderlinge afscheid, met Ingrid samen, het prachtige bronzen beeld van Icarus, dat in verband werd gebracht met mij, met vrijheid. Dat klopt. Ik zal er straks wat van zeggen. Dat wil ik nog eens onderstrepen en daarvoor wil ik zeer bedanken. Ik zal niet zo hoog vliegen, ik zal mijn vleugels nergens mee insmeren, ik kan leven met het idee van de vrijheid. Zeer bedankt.

Het portret, ik ken de traditie. Maar als je het dan ziet, dan raakt het je. Dat is leuk. Ik heb wel even gekeken naar de plek. Ik zeg dat ook tegen mijn voorganger, de heer Beelaerts van Blokland: ik

dacht dat er geen ruimte meer was. Dus ik vreesde het ergste. Dus, of ik moet door het plafond, of er moet een aantal heren dat eerder commissaris is geweest, lager, die al het hoekje om zijn, nog een keer het hoekje om. Het is niet anders, want de plek is de plek, nietwaar? Daar kan men niet aan voorbij gaan.

Vice-voorzitter van de Staten. Staten van Utrecht. Ik heb ervan gehouden. Ik heb wel eens, en daar is uitgebreid aan gerefereerd, van alles gezegd over de Staten, ook over de positie. En ik heb mij wel eens overeind gehouden door mij te beroepen op het feit van rijksorgaan. Dat is ook zo. Maar de positie van commissaris brengt nu eenmaal met zich mee dat je veel aangesproken wordt en in veel zaken wordt betrokken. Ik vind, in alle oprechtheid, dat je niet kunt volstaan met het zijn van brievenbus. Dat is niet genoeg. Publieke standpunten horen daarbij, ook al zijn ze niet altijd voor honderd procent politiek gedekt. Want publieke standpunten lijken logisch voor een gekozen bestuurder of voor een gekozen politicus, maar zijn zeker zo logisch voor een benoemd bestuurder. Zo'n benoeming verplicht. Vanuit dat perspectief wil ik mijn dank uitspreken voor het vertrouwen dat ik altijd in de Staten heb gevoeld, ook als ik – terecht soms – bekritiseerd werd. Ik ben iemand, die als hij die ruimte krijgt, wel een moment weet te vinden waarop hij te veel neemt. Maar ik vind ook dat standpunten er moeten zijn, ook van benoemde bestuurders. Anders wordt het erg grijs. Bovendien, we ontnemen de burger vaak een eigen oordeel. En die burger is, ondanks wat sommige politici soms misschien denken, veel volwassener dan wij denken.

Ik herhaal graag de dank en het vertrouwen dat ik heb gekregen in nevenfuncties. Ook ik weet dat ik die ruimte wel eens heb opgerekt. Ik roep ook altijd dat het in het belang van bestuur en organisatie is. Maar ik weet ook dat het mijn eigen belang was. Ik heb het vertrouwen, maar ook de ruimte die ik daarvoor heb gekregen, hogelijk, hogelijk gewaardeerd.

De fiets is een schot in de roos. Er is kennelijk goed 'gehengeld'. Ik heb het plan om naar Santiago de Compostella te fietsen. Dat gaat in 2008 gebeuren. Ik ben opgevoed met het idee dat het niet gaat om

de aflaat in het leven, maar mijn ouders kwamen er al vroeg achter dat alles wat zij mij trachten bij te brengen, ik ook zelf wilde ontdekken. Dus ik wil ook ontdekken hoe dat zit met de aflaat, daar in Santiago de Compostella. Als ik dan een klein stukje aflaat kan krijgen voor die momenten waarop ik gezondigd heb tegen de politieke mores, Staten van Utrecht, en iets te veel ruimte heb genomen, dan heeft die fietstocht zin en uw cadeau ook. Zeer bedankt.

Mevrouw Van Vliet, laat ik het bekennen, Albertien: wij hebben wat. Het is niet anders. Daar kan geen kringvoorzitter tegenop. Het doet mij ongelooflijk veel plezier dat je ons hebt toegesproken. Dames en heren, als je een kleinere partij hebt, dan moet je elkaar ook kietelen, want anders lach je nooit. De grote boze buitenwereld van grote partijen bedreigt ons, maar wat ik zeer in je gewaardeerd heb, Albertien, is dat je namens de burgemeesters nog eens hebt stilgestaan bij hoe je als commissaris met het burgemeestersvak kunt omgaan. En ik meen dat ook. Ik denk inderdaad dat een burgemeester het lastiger heeft dan een commissaris. Wij zitten altijd een beetje op afstand. Wij kunnen altijd wat later reageren. Wij zijn iets minder aanspreekbaar en zitten iets meer in het isolement. Maar een burgemeester staat vanaf het moment dat hij er alleen voor staat, er ook echt alleen voor, want als het spannend wordt, valt elke collectieve verantwoordelijkheid onder een burgemeester weg; dan staat hij er alleen voor, dan zit hij in de eerste linie. Dat is mijn respect voor collega-bestuurders, burgemeesters.

Met ongelooflijk veel plezier heb ik met u allen mogen samenwerken. Ik dank u zeer voor het vertrouwen. Ik dank ook zeer voor dingen die zijn teruggekomen. Ook ik heb baat gehad bij die communicatie en het uitwisselen van ideeën. Zeer bedankt.

De afscheidsavond die wij hadden – u hebt het gezien op de fotocollage – mocht er zijn. En de botter die ik van jullie kreeg, was zeer symboliserend voor de genoeglijke momenten die wij vaak hadden. Die prijkt in mijn werkkamer. Zeer bedankt.

Mevrouw Van Rooy, dat had ik niet verwacht. Op geen enkele manier. Je weet hoe zo'n middag verloopt; ik zag in het programma dat u als spreek-

ster hier zou staan. Ik dacht: dat is goed, dan is nog eens te benadrukken – en u deed dat ook – hoe het zit tussen die verschillende besturen. Dat is ook belangrijk. Het is ongelooflijk belangrijk dat stad en provincie samenwerken met een Kamer van Koophandel, maar zeker ook met zo'n ongelooflijk belangrijk instituut als uw universiteit. De grootste werkgever en een ongelooflijk belangrijk instituut voor de uitstraling van Utrecht. Ik zal het nooit ontkennen. Ik ben er trots op dat ik mee heb mogen werken aan het initiatief van het Science Park. Als ik me niet vergis, ben ik ermee begonnen. En ik heb ook wel eens geroepen, dat het Science Park, als het gaat om ontwikkelingen, ook nog Randstedelijke aandacht zou moeten hebben. Des te meer ben ik ongelooflijk verguld met het feit dat ik de zilveren erepenning van de universiteit heb gekregen. Zeer bedankt daarvoor en zeer bedankt voor die samenwerking.

De directeur/secretaris. Last, maar zeker niet least. De nauwe relatie tussen ons heb je beschreven, Herman. Raadgever, het signaleren van dingen en samen de strategie oplossen. Ik heb het ongelooflijk gewaardeerd; de manier waarop je zowel naar het college toe als interbestuurlijk naar mij toe zaken hebt gesignaleerd en mij ook in stelling hebt gebracht. En ook de manier waarop je het ambtelijk apparaat daarbij hebt verdedigd. En terecht. Je bent een top ambtenaar van klasse. Dat zegt ik in alle ernst. Je weet twee dingen namelijk ongelooflijk goed te combineren: het stimuleren van het bestuur, het uitdagen, en je bent een ongelooflijk motiverend manager. Een voortreffelijke samenwerking. Ik wil daar ook graag je secretaresse Renée in betrekken. Zij heeft veel en vaak op het goede moment ons aan elkaar verbonden.

En het ambtelijke apparaat. Dames en heren, ik erger me wel eens aan de buitenwereld die al te makkelijk roept: bezuinigen. Zeker als het politici zijn. Alleen al in verkiezingen. Ik zal straks nog iets zeggen over de vraag of je niet kunt bezuinigen als je niet zelf saneert. Het ambtelijk apparaat mag er echter zijn, hier in deze provincie, en ook bij het Rijk en de vele gemeenten. Het is al te gemakkelijk om in die ongelooflijk lastige belangenafweging waar de overheid voor staat, te zeggen dat het aan ambtenaren ligt. Zelden, ook niet als er te veel van zijn. Als er te veel van zijn, dan komt dat omdat er te veel politici zijn en er te veel bestuur is.

Zeer bedankt voor de persoonlijke relatie. Het moet me nog van hart. We hebben wel eens gesproken over de belangrijke dingen in het leven. Heel recent, toen wij weer zo'n gesprek hadden, zei je, toen ik iets had gezegd: dat is een vrijzinnige opmerking. En je zei er toen bij, het was pas twee weken geleden, dat je het woord 'vrijzinnig' bedoelde als één woord. Ik heb het zes jaar moeten doen met de gedachte dat je wat anders bedoelde.

Als er zo over je gesproken wordt, zal het u niet verbazen dat ik nog een enkel ding kwijt wil. Ik heb het vaak gezegd: het cdK-schap is een bevoorrechte positie. Restauratie kastelen, kopen van vliegvelden, je kunt het zo gek niet noemen, of je kunt je ermee bemoeien. Mee bemoeien, niet vanuit bevoegdheden, maar zoals dat tegenwoordig heet: op z'n Lubbers; even meekijken, even meedenken. En ik heb dat gedaan. Dus neem ik afscheid met veel gemengde gevoelens. Ik deed het gewoon ontzettend graag. Ik ben wat eerder gestopt dan ik wel eens dacht, een jaartje of anderhalf, maar beter een paar dagen voor de houdbaarheidsdatum, dan er één dag overheen. Een afscheid wil je nog wel eens gebruiken voor vergezichten. Dat niet. De minister heeft gezegd dat de kracht zit in herhalen, dus dat doe ik.

Ik wil iets zeggen over politiek en over bestuur. In denk dat de tijd is aangebroken dat de vier grote politieke partijen een pact zouden moeten sluiten om eens goed na te denken over de vraag wat nu de politiek van de afgelopen vier jaren ons voor schade, immaterieel, heeft opgeleverd. Ik zou ook vinden dat in dat pact ook eens nagedacht zou moeten worden over de vraag: wat kunnen we doen met een paar technische dingen als het gaat om het verbeteren van het functioneren van het openbaar bestuur? We weten allemaal wat er gebeurt: de incidentenpolitiek. De Kamer stond op zijn kop door een prinses die van de erwt viel, maar stond ook op zijn kop na de moord op Theo van Gogh. In beide gevallen was onze nationale volksvertegenwoordiging niet in staat zich tot de hoofdzaak te beperken. Politiek en media jagen elkaar op. Fixatie op peilingen en een ongelooflijke drang om te profileren, leiden ertoe dat politici in een eigen wereld leven met veel zelfgemaakte tegenstellingen en de kennelijke behoefte daaraan. Men is dan ook

verkleefd; dat zie je aan de media als onderdeel van het verschijnsel. Ik maak nadrukkelijk onderscheid tussen politiek, gekozen, en bestuur. Ministers, cdK's, burgemeesters, gekozen wethouders en gedeputeerden. Bestuur en politiek is geen tegenstelling, maar wel een verschil.

Als wij dan terugkijken naar vorige week: al dat gedoe over verblijfsvergunningen. Dat is toch een gemaakt probleem. Laten wij eerlijk zijn. De nieuwe Vreemdelingenwet van Cohen werkt al lang, de instroom is beperkt. Het ging om een restantgroep als gevolg van een slechte afwijzingsprocedure. Een groep mensen, waarvan kinderen – veel burgemeesters weten dat – al lang en breed op voetballen zitten en een krantenwijk hebben. Ik heb ze ontmoet in asielzoekerscentra. Over die hoofden heen werd destijds al, met de bekende 26.000, en nu, met de 9000, een meningsverschil gemaakt, gewoon – mag ik het zeggen – om kiezers te paaien. Of, om het netter te zeggen: om te profileren. Maar niet om iets op te lossen. En zo werd in twee jaar tijd van stap tot stap de politiek gegijzeld, de essentie van de vertrouwensregel in het parlement zomaar terzijde geschoven, en heet partijbelang opeens landsbelang. Zestien miljoen Nederlanders. Negenduizend verblijfsvergunningen. Den Haag op z'n kop. Waarom? Omdat iedereen denkt dat hij de kiezer verliest. Ik kan het me niet voorstellen, maar wie is er dan op drift, wie zweeft er dan? De kiezer niet. Heel praktisch gezien kunt je misschien wel constateren dat het jammer is dat de premier in ons systeem geen tussentijdse spelerswisselingen kan toepassen. Dat is slechts een onderdeel. Op de een of andere manier lukt het ons niet, op het moment dat er iets gebeurt, om het hoofd koel te houden en te zorgen dat wij de hoofdzaken op tafel houden. Politieke meningsverschillen worden vaak opgeklopt tot onoverbrugbare tegenstellingen, ook door in verkiezingstijd luidkeels om elkaars breekpunten te smeken. Aangemoedigd door het journaal. Dat legt onze compromispolitiek plat. Hypotheekrente, fiscalisering van de AOW, rekeningrijden. Als het gaat om onze hoge welvaart: technische aangelegenheden die niets van doen hebben met verschillen tussen socialisme en liberalisme. Door die schijn wel op te wekken, nemen we de kiezer niet serieus. Het voorbeeld van de hypotheekrente: zie het recente rapport van McKinsey. Dwars door alle partijen heen bestaat er breed draagvlak voor een

nette afbouw. Een breekpunt. Of niet? Is het straks een compromis? Hoe geloofwaardig blijf je dan nog? En hoe zit het dan met die kiezer?

Van breekpunt naar compromis, dames en heren, zo wordt het praten met een politicus als het lezen van een krant op een winderig strand.

Die zorg over de politiek wringt des te meer als bestuurders een steeds lager probleemoplossend vermogen laten zien. Dat ligt niet aan onze bedoeelingen. Begrijp mij goed: die verwijten hoort u niet van mij. Het ligt een beetje aan het systeem. Waarom? Simpel, we lopen elkaar in de weg. De toegenomen complexiteit heeft ons steeds meer besturen gebracht. Een beetje bestuurlijk overleg wordt wel eens onderbroken met het statement: wij gaan erover.

Bestuurlijke dichtheid. Mag ik even Ivo Opstelten citeren, die daarover op 5 december in het Rotterdams Dagblad zei:

“Mijn collega’s in Brussel liggen bulderend van het lachen onder de tafel als ze horen dat het ons niet lukt een stukje snelweg van 7 kilometer, de A4, aan te leggen.”

Nog een voorbeeld van Ivo Opstelten:

“De tweede Maasvlakte. Zal ik even opnoemen met hoeveel instanties moet worden overlegd om alleen de ontsluiting te regelen? Let op: zeventien maatschappelijke koepels, negen kennisinstituten, elf publieke samenwerkingsverbanden, negentien rijkspartijen en vier Europese instellingen...”

Laat mij dan mijn stokpaardje hebben en laat mij dan blijven herhalen. Inspraak en overleg? Prima. Maar met z’n allen beslissen, dat gaat niet. Als je dat wel doet, dan is de weerstand van de laatste die de voortang bepaalt. Hindermacht dus.

In Europa willen we af van het vetorecht. In ons binnenlands bestuur noemen we het autonomie en koesteren we het. Zo komt het dat we slepende dossiers na 20, 30 soms 40 jaar pas tot een besluit brengen. De ironie wil, en ik doe daar regelmatig aan mee, dat we dan over het algemeen wel champagne drinken.

Vertraging is een kant, maar ook concurrentie. Je kunt zeggen: dat komt toch in elk groot bedrijf voor. Dat is waar. Dan mag het echter niet te veel kosten. Dat kost het bij ons wel. Ik denk dat er miljarden gemoeid zijn met concurrerende overhe-

den. Dat betekent dat die de samenleving worden onthouden.

Geen nieuws: het is mijn vaste overtuiging dat de bestuurlijke spaghetti maar één antwoord moet hebben: een stukje schaalvergroting en een fatsoenlijke verdeling tussen verantwoordelijkheden mét een bestuurlijke hiërarchie. En roep dan niet al te hard dat Thorbecke dat niet zou hebben gewild. Bedenk echter wel, dat als je wilt dereguleren en minder ambtenaren wilt hebben, je moet beginnen met het saneren van politiek en bestuur. Daar zijn we niet goed in. Vermindering van Statenleden haalde het met één stem verschil in de Eerste Kamer. Wij snijden liever niet in eigen vlees. Wel begrijpelijk.

En, wat ik zei, laten wij niet doen alsof Thorbecke overhoop gaat. Dat is onzin. Het is precies andersom, want de gemeentelijke autonomie staat in feite al jaren op de tocht.

Als u overigens Thorbecke er nog eens op naleest – wellicht leuk voor de naderende kerstdagen – ontdekt u daarin niets van argumenten die zich zouden verzetten tegen schaal aanpassing of tegen een bestuurlijke hiërarchie. Helemaal niet waar. Want dat had Thorbecke in zijn model dik voor elkaar. Drie lagen, toezichtafspraken, aanwijzingen, schorsing en vernietiging, een goed systeem van ‘checks and balances’. Dan doel ik niet op de Belgische situatie. Ik was daar eens te gast bij een collega-gouverneur. Ik keek in die Statenzaal rond en zag daar in de hoek een grote stoel, iets hoger boven de rest. Toen ik hem vroeg of hij de Staten ook voorzat, zei hij: “Nee, dat doe ik niet. Ik zit daar en ik luister. En aan het eind vertel ik ook wel eens wat.” Toen ik in een van de verslagen keek, las ik dat hij dan aan het eind zei: “Staten, ik heb uw beraadslagingen gehoord en ik kan u melden dat ik de besluiten 2, 7, 8 en 12 voordraag voor vernietiging.” Dat zijn van die mooie momenten. Maar dat bedoel ik natuurlijk niet. Want wat Thorbecke zei met drie lagen, toezichtafspraken, aanwijzingen, schorsing en vernietiging, was wel een goed systeem van ‘checks and balances’. Maar wij, politici en bestuurders, hebben sindsdien met allerlei tussenbesturen en overlegorganen de bestuurlijke dichtheid, en daarmee het overleginfarct, zelf gecreëerd. De gemiddelde Nederlander is te dik, maar het Nederlandse bestuur ook.

Laten we elkaar ook niet langer wijs maken dat we de schaal van gemeenten nodig hebben om onszelf dicht bij de burger te organiseren. Dan moet u eens kijken wat in New York is gebeurd de afgelopen jaren. Schaal kan geen belemmering zijn voor het betrekken van de burger bij het bestuur. Maar de juiste minimale schaal kan wel een belemmering zijn voor bestuurskracht en kwaliteit als deze te laag is. En, mijnheer de minister, de ondergrens voor gemeenten van minimaal 20.000 á 50.000 inwoners: prima. Dat is toch, dames en heren, geen wereldschokkende aanpassing. We doen wel alsof. Waarom? Omdat wij over het algemeen denken dat dat kiezers kost.

Samengevat: van verdunning van ons bestuur, van deregulering, komt niets terecht als wij dat niet eerst doen. Dat geldt ook voor de ambtelijke organisatie. Dat probleem oplossen met bestuurlijke vernieuwing helpt niet, want dat is vernieuwde benzine in een auto waarvan de krukas hapert.

Dames en heren, de burger kent maar één overheid. De overheid die belasting heft, die vergunning verleent of weigert, die milieu en landschap beschermt, die wegen aanlegt, die dieven vangt. Die burger verlangt van ons iets anders dan verdeeldheid, iets anders dan territoirdrift, iets anders dan concurrentie. Die burger heeft geen begrip voor onnodige regelzucht, die terug te voeren is op te veel bestuur. Minder politici, minder bestuur, is naast slagkracht ook gewoon kwaliteitswinst. Niemand hoeft zich aangesproken te voelen, het is gewoon een soort natuurwet. Als je er zo veel van hebt, dan kan het niet anders dan met kwaliteit te maken hebben als je kiest voor verdunning. Wij hebben geen grote stelselwijzigingen nodig. Wat aanpassingen. Als je kijkt naar de Kamer: is het nu echt ondemocratisch om een kiesdrempel van vijf procent of honderd Kamerleden te hebben? Ja, de politiek verhuist naar de partijen toe, maar daar waren wij toch ook voor? Dan krijg je wat meer zichtbare linker- en rechtervleugels, maar ook stabiele coalities. Een vijfprocentkiesdrempel brengt ons wellicht naar vier grote politieke stromingen. Het is veel te gemakkelijk om het hebben van veel partijen af te doen als typisch Nederlands. Dat is onzin. Het systeem brengt het resultaat. En zou het niet verstandig zijn de kiesregels zo in te richten, dat wanneer een parlementariër of een raadslid zijn partij verlaat, hij daarmee automatisch

ook zijn zetel verliest? In menige gemeenteraad wemelt het na vier jaar van de eenmansfracties. Dat is niet goed voor de bestuurbaarheid. Menige gemeenteraad zit na verloop van tijd politiek op slot. Dat dreigt ook in de Tweede Kamer: elf fracties. Leg mij niet uit dat die verzanding de democratie dient.

Ik sluit af, maar niet nadat ik gezegd heb dat ik er trots op ben dat de bestuurlijke dichtheid door de Holland Acht politiek is geagendeerd en door de minister, via de commissie Kok, naar de formatie-agenda verhuist. Ik zie uit naar het resultaat. De door de Holland Acht bepleite oplossingsrichting is geen fusie van provincies. Dat is helaas een misverstand. Het gaat om een bestuur dat in de plaats treedt van de huidige Randstadprovincies, één of twee, maar met bevoegdheden ontleend aan Rijk en gemeenten. Het nieuwe Randstadbestuur krijgt fysieke taken als ruimtelijke ordening, infrastructuur en milieu. De gemeenten richten zich dan op zaken als zorg en veiligheid. Laten wij nu eens vanuit dat perspectief het conflict tussen IPO, de provincies, en VNG, de gemeenten, relativieren. Schermen over een theoretisch debat over een open of gesloten huishouding is voor een burger niet te volgen en is niet interessant. Waar het om gaat is een heldere taakverdeling. Wat mij betreft mag dat met een gesloten huishouding voor de provincie. Als dat dan ook voor de gemeenten gebeurt. Op zijn minst moet er een lijst zijn met onderwerpen waar 'de ander' wordt uitgesloten van doorzettingsmacht. Dat is iets anders dan inspraak. Ook de Raad van State signaleerde vorige week dat wij het zo langzamerhand eens moeten hebben over bestuurlijke hiërarchie. En als ik dan toch een vergezicht moet schetsen, zie ik een Tweede Kamer met vier grote politieke stromingen, een nieuw Randstadbestuur en een heldere verdeling van bestuurlijke verantwoordelijkheden tussen Rijk en overheden. Het is echt onzin dat we dat niet zouden kunnen regelen. Ik pleit ervoor, dat grote partijen middels een pact, los van coalities, hun verantwoordelijkheid nemen voor afspraken over het functioneren van overheid en politiek. Dat moet toch ook voor Europa? Dat kan in een keer mee. Het is ook nodig voor een langetermijninvesteringbeleid, want voor echt investeren is onze politieke cyclus te kort en te instabiel. Daardoor missen we kansen. Om maar eens wat te noemen,

we beschermen al jaren het Groene Hart, maar het resultaat is dat er jaarlijks toch wordt bijgebouwd. En de mogelijkheden in het noorden blijven onbenut, omdat je er met de trein twee en een half uur over doet in plaats van 40 minuten.

De korte termijn overheerst, terwijl economie de infrastructuur zal volgen. Voor ons land kan dat zijn: economische winst voor het noorden en leefbaarheid voor de Randstad.

Er dient zich overigens een nieuw element aan in de discussie over de bebouwing van de Randstad en dat is de stijging van de zeespiegel. Hans Alders wees daar ook reeds op. Dat zou alleen al een reden zijn om de Randstad te vrijwaren van verder bebouwing. De stoere vaderlandse geschiedenis van onze overwinning op het water krijgt een volgend hoofdstuk waar we niet op hadden gerekend. Ook in dat opzicht hebben we de groene en blauwe ruimte in de Randstad hard nodig.

Dames en heren, grootschalige overstromingen zijn niet langer een theoretisch risico. Ook in het perspectief van crisisbeheersing wil ik dat nog eens benadrukken. Er is een sluimerend probleem. Wij zijn gefixeerd op gemeentelijke autonomie en dus op een bottom-up werkwijze. Dat zal ons echter opbreken. De gevolgen van een fikse doorbraak van de Lekdijk hebben we digitaal in beeld kunnen brengen. Na negen uur: drie meter water in Veenendaal. Daar zijn we, als het gaat om crisisbeheersing, onvoldoende op voorbereid juist door onze bestuurlijke bottom-up werkwijze. Wat bedoel ik daarmee? De crisisorganisatie legt bij uitstek bloot dat bestuurders niet gewend zijn aan hiërarchie. We praten bij een grote crisis liever over coördineren dan over leidinggeven. En dat wordt helemaal lastig als we de ene burgemeester de andere burgemeester laten coördineren, laat staan overrulen. Niet verstandig; een belemmering bij adequate crisisbeheersing. Het is toch geen probleem om bij grote crisissituaties af te spreken dat niet de burgemeester er in eerste instantie over gaat, maar het Rijk. Grote crisissituaties, zoals overstromingen, verlangen echt een top-down benadering.

Dames en heren, tot slot. Een ding is zeker: ik zal het openbaar bestuur missen. Dat mag u uit het voorgaande afleiden. En ik heb mij beperkt. Dat zult u begrijpen. Ik heb het mijzelf aangedaan,

maar ik zei al: houdbaarheid van bestuurders heeft een eigen dimensie. Maar het gevoel van missen zal ik hebben. Dat is echter één kant van de medaille. De tegenhanger is gewoon de aard van het beestje. Missen zal ik het, maar dit beestje krijgt ook z'n vrijheid terug. Dat was een belangrijke overweging toen ik de nieuwe kans kreeg. De unieke kans die ik kreeg om commissaris van de Koningin te worden gaf ongelooflijk veel voldoening. Ingrid en ik kunnen terugkijken op een fantastische tijd. Het heeft mij, het heeft ons veel gebracht. Onze dank is groot.

Staten van Utrecht, het ga u goed, ik wens u wijsheid bij het beheren van deze mooie provincie, de mooiste. Wij blijven er wonen. Dank u zeer. (*Applaus.*)

De VOORZITTER: Dank u commissaris, dank Boele voor de warme en wijze woorden. Ook voor de interessante politieke en bestuurlijke analyse met veel herkenbare 'Boeliaanse' elementen. Ik noteerde overigens uit het begin van je betoog het bescheiden aanbod om samen met de heer Hack het landsbestuur binnen twee weken op orde te brengen. Dank voor de analyse. Dank voor de wijze woorden.

Dan komt hiermee een einde aan deze buitengewone Statenvergadering. Het verzoek is of u wilt blijven zitten. De griffier zal zo dadelijk aangeven wanneer u de zaal mag verlaten en naar de andere ruimte mag gaan. Het is de bedoeling dat eerst de heer en mevrouw Staal en enkele andere genodigden deze ruimte zullen verlaten.

Ik sluit hierbij deze buitengewone Statenvergadering. Dank u wel. (*Applaus.*)

(*Einde van de vergadering om 16.00 uur.*)

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van 15 maart 2007.

De voorzitter,

De griffier,